

EHRM 9 juli 2019, Romeo Castaño t. België

In zijn recent arrest in de zaak *Romeo Castaño* heeft het EHRM zijn doctrine over de toepassing van het EVRM op de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel bevestigd maar ook uitgebreid. Aanleiding hiervoor was het verzoekschrift van de vijf kinderen van een hoge Spaanse legerofficier, Ramon Romeo, die in 1981 in Bilbao door een ETA-commando werd neergeschoten. Zij hekelden de weigering door België om twee opeenvolgende Europese aanhoudingsbevelen uit te voeren waarmee Spaanse rechters respectievelijk in 2004 en 2005 om de overlevering van Mevr. N.J.E., een lid van dat commando, hadden verzocht met het doel ze in Spanië te doen terechtstaan voor de moord op Ramon Romeo.

In twee opeenvolgende arresten, respectievelijk uit 2013 en 2015, had de Gentse Kamer van Inbeschuldigingstelling (KI) krachtens art. 4, 5°, Wet Europees Aanhoudingsbevel de overlevering telkens geweigerd omdat ze de fundamentele rechten van de verdachte zeer waarschijnlijk zou schenden. De KI verwees in dit verband naar rapporten van het Europees comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke behandeling van de Raad van Europa (CPT) waarin vastgesteld wordt dat vermoedelijke terroristen in Spanje aan een zeer streng detentieregime worden onderworpen dat gepaard gaat met mensonwaardige omstandigheden, foltering en een uiterst beperkt contact met de buitenwereld (*incommunicado*).

Tegen beide arresten diende de Federale Procureur telkens een cassatieberoep in waarin hij zich onder meer op het beginsel van wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten van de Europese Unie beriep, dat op zijn beurt op het vermoeden van eerbiediging van de fundamentele rechten door de uitvaardigende lidstaat gesteund is en volgens hem de overlevering zou rechtvaardigen. Het Hof van Cassatie verwierp echter beide beroepen door vast te stellen dat de KI onaantastbaar over het bestaan van een kennelijk gevaar voor de fundamentele rechten van de verdachte had beslist dat bovengenoemd vermoeden had weerlegd.

Voor het EHRM klaagden verzoekers over een procedurele schending door België van artikel 2 EVRM (recht op leven) omdat volgens hen de weigering tot uitvoering van de Spaanse aanhoudingsbevelen de door artikel 2 geeiste strafrechtelijke vervolging van de verdachte in Spanje onmogelijk maakt.

Vooraleer uitspraak te doen over de grond van de zaak moest het EHRM eerst nagaan of België wel degelijk rechtsmacht in de zin van artikel 1 EVRM tegenover verzoekers heeft uitgeoefend, aangezien dit een voorwaarde is voor de toepassing van het EVRM. Het EHRM geeft hier een bevestigend antwoord, gesteund op de jurisdictionele band die tussen verzoekers en de Belgische Staat is ontstaan als gevolg van de genoemde Europese aanhoudingsbevelen. Het EHRM beroept zich hierbij op het arrest van de Grote Kamer in de zaak *Güzelyurtlu t. Turkije* (nr. 36925/07, 29 januari 2019). Aan de vereiste van uitputting van de interne rechtsmiddelen (art. 35 § 1 EVRM) is eveneens voldaan omdat van verzoekers niet kon worden verwacht dat zij zich in de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel inschakelen, aangezien een dergelijke mogelijkheid noch door het Europees kaderbesluit noch door de Wet Europees Aanhoudingsbevel is voorzien.

Ten gronde herinnert het EHRM eerst aan de plicht tot samenwerking tussen de Verdragstaten. Meer bepaald volgt uit artikel 2 EVRM (procedureel), zoals geïnterpreteerd in *Güzelyurtlu*, dat een Verdragstaat die door een andere Verdragstaat om bijstand bij de doorvoering van een strafrechtelijke procedure voor doodslag verzocht wordt, verplicht is om deze bijstand met alle

mogelijke redelijke middelen te leveren. *In casu* was dat voor België het geval als gevolg van de twee Europese aanhoudingsbevelen uit Spanje. Aan deze plicht tot bijstand is voldaan indien de verzochte Staat het verzoek naar behoren beantwoordt en, in geval van weigering, deze afdoend motiveert.

In casu is de eerste voorwaarde vervuld: de KI, gevolgd door het Hof van Cassatie, heeft de weigering om de verdachte over te leveren afdoend gemotiveerd door te verwijzen naar de reële gevaren voor haar fundamentele rechten zoals bedoeld in artikel 4, 5° WEU. Hierbij stelt het EHRM ook vast dat de beslissing van de KI strookt met zijn eigen *Avotins*-rechtspraak (nr. 17502/07, 23 mei 2016) die een “automatische en mechanische” toepassing van het recht van de Europese Unie verbiedt en integendeel eist dat ernstige bezwaren tegen diens toepassing worden onderzocht, zoals dat in dit geval werd gedaan.

Problematisch is echter de motivering van de weigering tot uitvoering van de Europese aanhoudingsbevelen. Volgens het EHRM waren de rapporten van het CPT (uit 2011 en 2015) waarop de KI haar beslissingen gesteund heeft niet recent genoeg om de actuele toestand in Spanje te weerspiegelen en had de KI deze moeten aanvullen met eigen onderzoek naar de situatie op het ogenblik van de beslissing in 2016 vooraleer de tenuitvoerlegging te weigeren, mede in het licht van het feit dat de Spaanse regering de geldigheid van de vaststellingen van het CPT voor 2016 had betwist. De beslissingen van de KI waren dus op een onvoldoende geactualiseerde en geïndividualiseerde feitelijke basis gesteund. Daaruit volgt een unaniem vastgestelde procedurele schending van artikel 2 EVRM.

Het EHRM voegt er echter uitdrukkelijk aan toe dat deze schending niet automatisch betekent dat de Europese aanhoudingsbevelen nu door België moeten uitgevoerd worden. Integendeel, het arrest doet geen enkele afbreuk aan de plicht van de Verdragstaten om niemand uit te leveren naar een Staat waar een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM zeer waarschijnlijk is. Het arrest eist echter dat een beslissing in die zin op actuele en – zo mogelijk – geïndividualiseerde informatie berust.

Dit arrest is een verdere illustratie van de invloed van het EVRM op de tenuitvoerlegging van Europese aanhoudingsbevelen (zie reeds *Pirozzi t. België*, nr. 21055/11, 17 april 2018). Deze invloed wordt hier echter uitgebreid naar artikel 2 EVRM, waardoor een tweevoudige werking van het EVRM ontstaat. Waar artikel 2 (procedureel) van toepassing is, met name wanneer een strafrechtelijk onderzoek wegens doodslag vereist is en dit onderzoek aanleiding geeft tot uitvaardiging van een Europees aanhoudingsbevel, wordt de tenuitvoerlegging ervan door artikel 2 ondersteund en voor toetsing in Straatsburg vatbaar gemaakt. Terzelfdertijd legt artikel 3 EVRM aan deze tenuitvoerlegging echter beperkingen op met het oog op de eerbiediging van de fundamentele rechten van de verdachte. Deze beperkingen gelden weliswaar ook via artikel 4 van het EU-Handvest maar de naleving ervan door de Lidstaten wordt niettemin in laatste instantie in Straatsburg getoetst, in het licht van artikel 3 EVRM.

Johan Callewaert¹

¹ Geschreven ten persoonlijke titel